

№1, БЕРЕЗЕНЬ, 2013р.

СЛОВО МЕТОДИСТА

РАЙОННИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ

ВЕЛИКОМУ КОБЗАРЮ присвячується!

Поезія Шевченка у різні часи сприймалася неоднозначно. Його вважали то поетом-романтиком, то ледь не буренним революціонером. Між тим, як каже літературний критик Костянтин Родик, це лише підтверджує геніальність кобзаревих рядків – простих і водночас глибоких, нерозшифрованих.

«Поезія – це не зовсім література, це – вид контактерства. А геніальність полягає в точній настроїці на цю хвилю контакту, досі нами не пізнаного. Ми якось звикли вважати поезію все, що заримоване, хоч насправді римувати слова не така й складна річ, а от справжніх поетів не так і багато. І нічого дивного, що і в ХХІ столітті будуть намагатися розшифрувати ось ці послання, автором (і передатчиком) яких був Тарас Григорович Шевченко», – зазначає Костянтин Родик.

Талант Шевченка-поета не поступається його здібностям живописця, перш за все графіка, вважає художник Олексій Руденко. За мистецьке виконання офортів Тарас Шевченко одержав звання академіка імператорської Академії мистецтв.

«Його копії з офортів Рембрандта досі є еталонними в якості дослідження манери великого майстра. На замовлення імператорської академії мистецтв Шевченко виконав цілу серію портретів російських полководців. По класу офорту лише 2 особи було удостоєно звання академіка. Це були Мате і Шевченко. На жаль, у нього не було можливості шліфувати талант живописця, враховуючи його біографію», – каже Олексій Руденко.

Протягом багатьох років не змінюється вивчення творчості Шевченка у шкільній програмі, зазначає Галина Сінкало, викладач української мови та літератури Львівського коледжу міжнародних відносин. Просто нині його поезія трактується по-іншому. «Всі ті твори, – каже вчитель, – які вивчалися колись – 10, 15 років тому, – практично всі вони вивчаються і сьогодні. Я пам'ятаю, подавали Шевченка як атеїста. Тепер же ми дивимося на цю постаті із сьогоднішньої точки зору, з національної. Перед смертю поет надіслав лист своєму товаришу, де написав: якщо я і помру, то помру від самотності. Тобто людина, як і всі, хотіла сімейного, родинного щастя»...

Афоризми Т.Шевченка

І ви наші, і все наше.
Тарас ШЕВЧЕНКО
«Великий лъх»

І ми не ми, і я не я.
Тарас ШЕВЧЕНКО «І
мертвим, і живим, і
ненародженним...»

І на Січі мудрий
німець Картопельку садить.
Тарас ШЕВЧЕНКО
«І мертвим, і живим, і
ненародженним...»

І оживе добра слава,
Слава України.
Тарас ШЕВЧЕНКО «І
мертвим, і живим, і
ненародженним...»

І премудрих немудрі одурять.
Тарас ШЕВЧЕНКО «І
мертвим, і живим, і
ненародженним...»

І чужого научиться,
Й свого не цурайтесь.
Тарас ШЕВЧЕНКО «І
мертвим, і живим, і
ненародженним...»

А братія мовчить собі.
Витрішивши очі!
Тарас ШЕВЧЕНКО «Сон»

А всім нам вкупі на землі
Єдиномисліє подай
І братолюбіє поши.
Тарас ШЕВЧЕНКО
«Молитва»

А 'валту! а крик!
Тарас ШЕВЧЕНКО «І
мертвим, і живим, і
ненародженним...»

А діждемось-таки колись!
Т.ШЕВЧЕНКО «Юродивий»

А розумне ваше слово
Брехнею підйті.
Тарас ШЕВЧЕНКО
«Гайдамаки»

Апостол правди і науки.
Тарас ШЕВЧЕНКО «І день
іде, і ніч іде...»

Бандуристе, орле сизий!
Тарас ШЕВЧЕНКО «Н. Маркевичу»

Блаженний муж на лукаву
Не вступає раду.
Тарас ШЕВЧЕНКО
«Давидові псалми»

Бо хто матір забуває, того Бог
карас.
Тарас ШЕВЧЕНКО «І
мертвим, і живим, і
ненародженним...»

В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля.
Тарас ШЕВЧЕНКО «І
мертвим, і живим, і
ненародженним...»

Урок 4

Тарас Шевченко. Життєвий шлях поета. Феномен Шевченка знаного і незнаного. «Журнал» (щоденник) – важливе джерело біографії поета

Мета: познайомитись із незнайомим Шевченком, поетом, фальсифікованим у різні часи. Розвивати самостійність судження учнів, уміння досліджувати літературний матеріал, узагальнювати, робити власні висновки. Зацікавити проектною технологією.

Обладнання: автопортрети Шевченка, портрети поета українських живописців (для порівняння) За кн.: Т.Шевченко. Кобзар. Повна ілюстрована збірка. – Х., 2009.

Р.Лубківський. Погляд вічності. Поезії. – К., Радянський письменник. – 1990.

Тип уроку: бінарний, вивчення нового матеріалу.

Використана методична та довідкова література: Є.Сверстюк. Блудні сини України. Феномен Шевченка. Шевченкові стовпні.

Є.Маланюк. Ранній Шевченко. – УМЛШ, №3, 1993.

Б.Степанишин. Краса, велич і традиція України – УМЛШ №3, 1994.

Б.Лепкий. Про життя і твори Тараса Шевченка.

Д.Чижевський. До світогляду Шевченка. – УМЛШ, №3, 1993.

В.Барка. «Кобзар і Біблія». – УМЛШ – №3, 1993.

П.Зайцев. Життя Тараса Шевченка.

Ж.Ляхова. За рядками листів Тараса Шевченка.

ПЛАН УРОКУ

I. Вступне слово вчителя

1. Актуалізація опорних знань учнів про художні твори та наукові праці про Шевченка.

2. – Про що свідчить зовнішність поета (автопортрети і портрети українських художників)

– А яким він був насправді?

Прекрасні і правдиві автопортрети . Збільшовизований Шевченко (художники Касяян, Божій): батько Тарас з вусами, в шапці, набурмосений, грізний.

А він різний! Про це свідчать автопортрети. Зачитує вчитель рядки із зб. Р.Лубківського «Погляд вічності»

Додаток 2

3. Учні про основні віхи життя Шевченка.

– Що найкраще запам'яталось? Чому?

– Основні дати життя, що потрібно запам'ятати.

II. Вивчення нового матеріалу

1. Слово вчителя

Додаток 1

Феномен Шевченка (за книгою Є.Сверстюка «Блудні сини

України) (записи учнів у зошитах)

1. Створення стереотипу Шевченка

– Народницьке покоління ставилось до поета спрошено.

– Революційне покоління використовувало для агітації проти царського уряду (до 1917р.), а після 1917р. зліпило більшовицький образ Шевченка-революціонера, атеїста, співця щастя в червоній імперії (сім'ї «вольній і новій»).

2) Так виникла стіна між нами і Шевченком.

Шевченка підмінили: зникли з «Кобзаря» кілька творів з антимосковськими мотивами (в епоху застою), фальсифіковане розуміння поетом вільної людини, волі, Бога, вони замінені поняттями: «революція», «влада», «боротьба і знищення», «боги», «боротьба проти націоналістів», «за мир в усьому світі»).

3) Створили культ Шевченка, підмінивши і всенародну любов до нього на міф про борця проти кріпацтва, а в сталінські часи – співця сім'ї «вольної» (СРСР), ідеологічними гаслами.

4) Трактування політичних поглядів теж перекручене, замовчуване: засекречені матеріали Кирило-Мефодіївського братства (до 1990р.), братство називалось товариство, у матеріалах слідства – перекладено українською мовою слова слідчих, а Шевченка залишили російською мовою, нібито політична діяльність останніх років.

5) Офіційні епітети: поет-революціонер, атеїст, інтернаціоналіст; однобокі коментарі сучасних шевченкознавців (змінені акценти)

Я так її, я так люблю

Мою Україну убогу,

Що проклену святого Бога,

За неї душу погублю...

6) Шевченко і Бог, «Кобзар» і Біблія

– Його Бог підтримує сили добра у боротьбі із силами зла і беззаконня. Шевченко носив ідеал Любові, добра, прощення і він же животворив ідею боротьби за «святу правду-волю», за право жити за Божим законом.

– Шевченко – співець від пророків і апостолів в дусі найвищої заповіді Нового Закону написав:

...там буде жити, людей любить,

святого Господа хвалить («Царі», 1848, Кос-Арап)

– Біблійні мотиви – найкраще свідчення ставлення Шевченка до Бога і вічних істин: любові, правди, добра (А в часі нігілізму ці мотиви звучали як анахронізм, пізніше (в часи атеїзму) як атеїстичні)

«Я не нездужаю» - вигаданий образ (сокири)-революції, у Шевченка – це символ будителя приспаної волі, ворога імперії.

До світогляду Шевченка (УМЛШ, №3, 1993, с.35)

– «Журнал» (щоденник) – джерело його поглядів (Б.Лепкий). Про життя і твори Шевченка. – с.113-115)

– Дмитро Чижевський: «Шевченко якось зв'язує соціальні і етичні моменти свого світогляду зі своєю антропоцентричною релігійністю...»

2. Повідомлення учнів: «Друзі Шевченка», з демонстрацією портретів, створених Шевченком (За книгами Є.Єнджеєвича «Українські ночі, або Родовід генія»: розділи «У школі братчиків», «Схрещення доріг»; Б.Лепкий «Про життя і творчість Тараса Шевченка»).

III. Закріплення.

Чи можна вважати життя Шевченка подвигом? Чому? Або Шевченко – борець чи талановита особистість? На розсуд учителя.

(Зразок: подається одна теза (за книгою Б.Степанишин. Література – Вчитель – Учень).

IV. Домашнє завдання.

1. Складти тези-докази до теми «Життя Шевченка – подвиг», підібрати ілюстративний матеріал (письмово) із використанням «Журалу».

2. Прочитати автобіографічні твори за «Кобзарем» («І золотої, і дорогої», «Якби ви знали, паничі», «Мені тринадцятий минало», «Думи мої», «Ми вкупочці колись росли», «Три літа», «О думи мої», «А.Козачковському», «Хіба самому написать», «Ликері», «Доля», «Чи не покинуть нам, небого»).

Домашнє завдання на час вивчення теми

3. Скласти проект (для групи сильних учнів) №1 Анотації до художніх творів про Шевченка.

Мета №1

Радимо прочитати маловідоме про Т.Шевченка:

- 3.Тулуб «В степу безкраїм за Уралом»;
- Б.Стельмах «Тарас»;
- В.Шевчук «Син волі», «Терен на шляху»
- Є.Єнджеєвич «Українські ночі, або Родовід генія».

Проект 2 (для любителів поезії). Вірші, присвячені Т.Шевченку.

Мета №2

Радимо прочитати і відчути: душа Шевченка жива – вона ззвучить у нашій поезії.

Проект 3 «Особистість Шевченка (за рядками його листів) (для майбутніх психологів)

Мета №3

Радимо прочитати і подумати: Шевченко і геній, і звичайна людина.

Види проектів: груповий (1) – творчий

Особистісний (2) – інформаційний

Парний (3) – дослідницький

4. На підсумковий узагальнюючий урок підготувати презентацію і захист проектів у вигляді:

1. Збірника анотацій.

2. Читання напам'ять віршів, укладених у довідник-збірку.

3. Журналу досліджень листів Т.Шевченка із висновками про Шевченка як людину.

Додаток до уроку №1

(За матеріалами статей Є.Сверстюка «Шевченкові стовпі» і «Феномен Шевченка»)

Чи знаємо ми Шевченка? Чи пізнали його більше, ніж колись його сучасники? То правда, що розшукали його рукописи і малюнки, простежили сліди його життя, що надрукували його твори, репродукували його автопортрети, портрети, малюнки. Та чи достатньо цього?

Сучасники відзначали в Шевченкові національного пророка. Пророк бачить те, чого інші не добачають. Пророк передбачає майбутнє. Але передусім пророк розмовляє з Богом і виголошує його істини перед народом.

В усі часи в усі верстви Шевченко проникав як естетична сила, як чарівник слова. Він співається, запам'ятується, лягає на душу підсвідомо. Тому навіть у часи ворогування з його святинями – його приймали.

Щоб зрозуміти феномен Шевченка, треба пізнати ці святині. І починати від залізних стовпів, на яких світ стоїть. Шевченко таки знайшов ті стовпі: це духовна основа світу. Недарма він змалку списував Сковороду, ж того, що вчив, на чому світ стоїть, проповідував єдність трьох світів – мікросвіту (людина), макросвіту (космос) і світу Біблії (слова-символи). Одягнена в слово єдність неба і душі – то його світ.

Як небо блакитне – нема йому краю,

Так душі почину і краю немає.

З тим відкриттям вічних стовпів і прийшов Шевченко в українську літературу – і став її апостолом.

Він перший заговорив, як той, що має владу і силу, що стоїть над усім. Це було забуте і збіднене слово, близьке до євангельського.

... Я на сторожі коло їх

Поставлю Слово!

– вістить Господь в одинадцятому псалмі.

І поет повторює це Слово.

Шевченко прийшов відкрити нам стовпі, на яких тримається людина і людський світ. Він оспівав Любов і Красу, Добро і Правду, щоб ми зробили їх своїми вічними цінностями.

У чому ж феномен Шевченка?

Феномен Шевченка тримається на високості опоетизованих ним загальнолюдських ідеалів. Феномен Шевченка відбиває нашу національну природу, наше минуле і нашу надію на майбутнє. Він символізує душу українського народу, втілює його гідність, дух, пам'ять. Він національний пророк і мученик, розіп'ятий і воскреслий.

У пробі збагнути Шевченка ми натрапляємо на скляну стіну, споруджену часом великих духовних спустошень.

1. Шевченкова поезія проста – і в Шевченка немає нічого простого.

2. Шевченко поєт наскрізь соціальний – і Шевченко завжди весь у сфері духовних проблем.

3. Шевченко національний у всіх виявах – і Шевченко скрізь ставить проблеми загальнолюдські.

Ці протилежні судження, кожне з яких правильне, підтверджують вічність Шевченкового Слова – Духу, але водночас дають можливість в різні історичні епохи чи періоди по-різному трактувати самого Шевченка: то як революціонера та атеїста, то як пророка і мученика.

Істину вчення Сковороди про єдність трьох світів – мікросвіту, макросвіту і світу Біблії – ми гостро відчули в ХХ столітті, коли почали розпадатися і глухнути перші два. Ми стали ворогувати з природою і з собою...

Написавши слово Бог з малої літери у всіх виданнях «Кобзаря», наш лютий час дав свій антишевченківський ключ до книги. Таке переосмислення центрального образу перевернуло призму Шевченкового світосприймання і здрібнило великі світила Шевченкового світу – Любов, Істину, Волю, Добро, Матір, Україну...

Кілька поколінь українських читачів проходили школу зневажлення свого національного поета і замінювали його образами класової боротьби. Здрібнювались наші душі, переосмислювалися і сам Шевченко.

Шевченко ж завжди ніс ідеал згармоніованої людини, яка живе у згоді з собою.

Добре жити

Тому, чия душа і дума

Добро навчилася любити.

Крізь холодне вікно відчуження, розтоптаний чботом brutally сили, цей ідеал блікне, а з художніх епізодів боротьби вибудовують принцип ненависті.

В народі кажуть про недрукованого, замовчуваного Шевченка. Так, кілька творів з антимосковськими мотивами зникають з «Кобзаря» в чергову епоху застою, деякі рядки фальсифікуються. Але це дрібниці порівняно з підміною всього Шевченка. Підмінена і сама любов до Шевченка. Шевченка «всі люблять», його прийнято любити. Так у революцію стало звичним хапатися за ім'я Шевченкове – і любити його, порушуючи водночас всі сповідувані поетом духовні цінності.

Відомо, що ім'я Шевченкове любив червоний командир Боженко, який наклав на проханні полтавців про дозвіл ставити «Наталку Полтавку» майже прихильну резолюцію: «Грати дозволю, тільки не на контрреволюціонному языке».

З іменем Шевченка єдналися і погромники панських маєтків. Коли в Яготинському повіті розкопали «поміщицьку» могилу українського історика Миколи Маркевича і волочили його труну по селу, то навряд чи ідейних активістів зупинили б слова Шевченка, звернені до Маркевича:

Бандуристе, орле сизий,

Добре тобі, брате,
Маєш крила, маєш силу,
Є куди літати...

Не зупинили б слова братньої Шевченкової любові і тих, що на початку 30-х років волочили з участию піонерів залишного хреста з могили Куліша на металобрухт першої п'ятирічки... Зрештою, хреста з могили самого Шевченка теж знято.

Одним словом, канонізована любов до Шевченка ні до чого не зобов'язувала. Вирувала страшна, черства і бездушна любов, гірша за ненависть.

Кожна епоха творить свій образ Шевченка. І хотіла його словами говорити – від імені народу – про себе. У революцію і після поетові накинули завдання – пропагувати боротьбу проти поміщиків та капіталістів. Його високим іменем безпardonно освячували беззаконня і терор. Як «співець прекрасного майбутнього» він був пронесений через геноцид 1933-го, репресивну чуму 1937-го.

У ці найстрашніші періоди нашої історії українські діти співали про щасливе життя в «сім'ї вольній, новій». У роки війни Шевченко був мобілізований в ідеологічний авангард. А після війни корнійчуки довірили йому боротьбу проти українських націоналістів і боротьбу «за мир у всьому світі». Сатанинські масштаби сталінського маскараду дали змогу поєднати Шевченка з усіма актуальними партійними гаслами і навіть спокійно цитували Шевченкові слова: «На всіх языках все мовчить, бо благоденствує».

Стереотип Шевченка застіг над рікою часу, перетворившись у міф. За радянських часів не могло бути створено в Україні навіть книжки про Шевченка, де б не було замовчувань і фальсифікацій.

Шевченко не був метою літературознавчих досліджень – він став засобом для ідеологічно-пропагандистських завдань. Знеособленій, бездуховний ідеал – такий Шевченко підмінив справжнього, ставши виразником так званої революційної демократії. Підміна відбулась і з портретом Шевченка. Маючи прекрасні й дуже правдиві його автопортрети, ми звикли до збільшувованого Шевченка роботи Касіяна, Божія – набурмosenого, сердитого. Так було створено грубий міф і у дусі часу.

А життя Шевченка справді нагадує міф. Поет уже від самого початку вступив у единоборство з ідолами російської імперії. Найуславленіших російських царів він називав катами і людоїдами. Офіційну церкву на службі вважав безбожною. Вірні цареві слуги – «раби з кокардою на лобі».

Зневажений, офіційно неіснуючий народ у Шевченка – носій загальнолюдських цінностей. А от коли постать Шевченка виростала в Україні до своїх справжніх розмірів, сягала недосяжної висоти без дозволу – тоді слідували «демократичні» намагання «діячів від влади», стягнути його вниз. Не дозволено! Коли читаєш офіційні епітети, схожі на медалі, запобігливі пояснення Шевченкового «інтернаціоналізму», то здається, що цим частоколом тріскотні приховуються хитрість і лукавство. Наші платні коментатори Шевченкового слова схоплять кілька фраз – і мерцій тягнуть їх у свій ідеологічно примітивний контекст, де поетові слова мертвіють і гаснуть. Навіть зрозумілий кожному образ любові – «я так її, я так люблю...» – коментатор пов'язує тільки з висловами «Україну убогу» і «проклену Бога», «святого Бога», «за неї душу погублю». Бо Душа і Бог для Шевченка були найбільші слова, а для коментатора – найменші. Бог у душі поета і пророка зовсім не той образ, що в душі атеїста. Різні масштаби і бачення, і переживання. Поет великий і справжній створив стихію, в якій живе Дух Істини. Стихія його творів відрізнялася від суспільної, де віру замінено свідомістю, Біблію – бібліотекою, суть – видимістю.

Дуже характерний для Шевченка штрих: у великі хвилини

перед ним стоїть Бог. Але його Бог підтримує активні сили добра: «Борітесь – поборете, вам Бог помагає». В такому розумінні Шевченко навіть «вічний революціонер», неприміренний до зла і беззаконня, проповідник боротьби із силами поневолення, фарисейства, облуди. Боротьби великої і вічної. В основі драматичної боротьби Шевченкових героїв лежить одвічний конфлікт: Шевченко носив ідеал любові, добра, прощення, і Шевченко животворив ідею боротьби «за святу правду – волю», за право жити за Божими законами і вільно обирати свою дорогу, відстоювати правду.

Слухно, що в часи застою і особливо млявих реформ Шевченко постійно будив, будив волю, приспану і заколисану. Він завжди був і залишається будите лем і послідовним ворогом імперії. Проте остаточними в його творчості були біблійно-пророчі мотиви. Щоб пізнати справжнього Шевченка, а не його підміни, стереотипи чи міфічні образи, вивчайте біблійні епіграфи, якими відкриваються усі його великі твори. У Шевченка епіграф наводить на основний підтекст твору, спрямовує погляд у його таємну глибину. Великі поеми Шевченка у цьому світлі зовсім не політичні, як любить їх називати радянська критика, вони ж насправді розвивають конфлікт Духу: зло – гріх і кара та прошення, любов і спокута та очищення.

Даруй словам святу силу

Людське серце пробиватъ...

Щоб милість душу осінила.

Шевченко не знав спокуси ставити своє слово вище Божого. Навпаки, він вірив у всемогутні, святі слова «Твої, о Господі». Свої він цінував, оскільки вони йшли «В подражані 11 псалму», а отже, теж мали на собі печать «всевторяющі любові».

Нею і живе поет у серці свого народу і донині. То оживає, то завмирає. Шевченко до українців містично близький, як голос ества. У цьому теж його феномен.

Ми повертаємося лицем до загальнолюдських цінностей, а отже, й до Шевченка.

Люди, які читають Шевченка, може, й не вичленовують проблем, які він ставив. Але під поетичним чаром його творів вони вдихають цілюще, чисте, здорове повітря, яке має властивість випрямляти, підносити, пробуджувати, зміцнювати в людині Людину, її духовні начала. Він прийшов до нас

Святую любов благовістить,

Святую правду возвістить.

Додаток №2

(За збіркою поезій Р.Лубківського «Погляд вічності»)

1. Найранішній автопортрет.
Олія. 1940»

Це він чи образ молодої волі?
... Вчорашній раб на полотно
нужденне

Обрушується. Молодості
шквал!

«Кріпацтво, смерть – це все
таке буденне:

Писатиму я свято – свято в
мене...»

А свято не вміщається в овал!

2. Автопортрет. Туш, перо
1843

Із вічності влетів. З безсмертя
винic

Веселий повів молодечих
мрій...

Кому цей погляд генія? Кому

Глибока зосереджена увага,
Це вперта зібраність... цей
блиск очей –
Кому він має сколихнути
душу?

3. Автопортрет. Олівець. 1845

Тарас так розуміюче, так
строго,
Довірливо вдивляється у
світ.

Іще ж бо сам не знає – не до
того! –

Ще завтра знов дорога...
знай, дорого:
Ти – в Переяслав, ти – у
«Заповіт».

4. Автопортрет. Олівець. 1847

... Гайдамацький пророк! –
а не спить про стражденицький
німб.

Що ж, карайся не каючись...

5. Автопортрет. Серія. 1849

... Бачиться на березі Арапу
Джаломійка – хатка, де
помалу

Страдницьке життя твоє тече

6. Автопортрет. Серія. 1849

... Замислився тут
по двох літах
солдатської муштри
у своїй тридцять п'ять
Шевченко.

7. Автопортрет. Серія. 1849

Блажен поет
в мундирі рядового...
... Віра в справедливість –
Єдине, що тримає в цім
житті.

8. Автопортрет на малюнку «Серед товаришів». Серія, білило.

1851.
... Погляд його далеко – поза
межами болю...

9. Автопортрет. Італійський олівець, білило. 1851.

... Пригорблений, подібний
до Мойсея...

Соузник всіх рабів на світі
сей – се Чоловік.

10. Автопортрет. Серія 1853 – 1854

(переданий Оленою Пчілкою,
копія – фото, надіслана

Кухаренкові, оригінал
втрачений).

11. Автопортрет на малюнку «Казахські діти – байгуші». Серія.

1855 – 1856.
... Безвихідь. Безпорадність.

Непроглядъ.

Болить душа. Думки – і ті
болять...

... А вже переступив за
тридцять сім...

... Ще серце недокльоване
твоє

Драпіжному орлові спалить
дзьоба!

... Іди. Буди – здалека – свій
народ.

12. Автопортрет на малюнку «Казахський хлопчик бавиться з кішкою». Серія. 1856 – 1857.

... Так воля близько...
На Україну б доволікся
пішки...

13. Автопортрет (подарований М. Щепкіну)

Італійський та білий олівці.
1857

... Через усі невольничі
літа...

Ішов я, йшов і падав під
хрестом.

Підводився, бичова ний...

14. «Каторжний портрет», подарований Михайлу Лазаревському

Італійський та білий олівці.
1858

... Залишилась Голгофа
забутими фортами,

І казарменним смородом,
слізми тихцем...

Він додому вертається
вседержителем –

Бог – отець для народу, Бог
– дух і Бог – син.

15. Автопортрет (копія) Олія. 1859

... Він вийде з ночі – землю
обійма

Денниця правди генія
висока.

16. Автопортрет. Офорт. 1860

... І освятилось кроткістю
чоло,

Розквітили очі в радості й
задумі...

17. Автопортрет. Офорт. 1860

... А мало прожито. А серце
змордоване

Ще прагне любові. Ще хоче
тепла...

18. Автопортрет зі свічкою.
Офорт. 1860

... Три тіні поглипують з-поза
плеча:

Солдатчина, смерть, забуття
на чужині.

Але ще так молодо сяє свічка!..

19. Автопортрет. Офорт.
1860.

... Висковзується срібне па
селище

Сумного спомину – з яви, з
уяви...

20. Автопортрет. Офорт.
1860 (зроблений із фото
Деньєра)

...Очі ... Біль і скрута.

...На Україну! Що до неї
кличе

Тебе, старий і сивий чоловіче?

21. Автопортрет у вишитій
сорочці. Олія. 1860.

... А тобі, Ликеро,

Одне скажу: ще хоч куди
козак!

–Се молодість вернулася моя –

На цей останній мій бал
маскарад

Підкинула етнографічний
одяг;

Одним він буде – символом
народу,

А іншим – втіленням
національних мрій,

Ще іншим – хуторянським
реквізитом...

Я вище звинувачень. Я
дивлюся

За втраченими юними літами,
Стараюся сподобатись
Ликері,

Лукавій дівці... Чи лукавій
долі?

Із власної наївності сміюсь,
Над молодістю власною

ридаю...

– То молодість минулася моя.

22. Останній автопортрет.
Олія. 1861.

(дійшов до нас дуже змінений:
працюючи над ним, художник
застосував темно –
коричневу фарбу – асфальт, яка
швидко розкладається, чорніє і

спливає...) ... Але він – хай і в кольорі!
– переживе
Всіх, чия земля – Україна...

До автопортретів
утрачених або невідомих

... П о в е р т а й т е с ь ,
Шевченкові автопортрети!

... Поверніться! Постаньте
перед людьми.

Тут Шевченко присутній.
Присутніми.

Ми – повітря Шевченкове.
Простір і тло,

Де, мов сонце, засвічується
чоло.

Гасне маска посмертна. І
меркнуть свічі.

І народ сам собі
вдивляється в вічі.

Галина КОЛОДКО,
учитель української
мови та літератури
Красилівської ЗОШ
І-ІІІ ст. №1.